

İŞSİZLİK KARŞISINDA Z KUŞAĞININ TEKNOLOJİK YETERLİLİKLERİNİN BELİRLENMESİ¹

Tuncay Mahmut GÜVEN²

Hilmi ETCİ³

Özet

Ülkelerin tümünde nüfusun önemli bir oranını oluşturan Z kuşağının toplumsal etkileri önem oluşturmaktadır. Z kuşağı ile ilgili olarak teknolojiyle olan ilişkileri, girişimcilğe daha fazla yatkınlıkları, daha bireysel olması gibi özellikleri üzerinde durulmaktadır. Z kuşağını diğer kuşaklardan (Gelenekselci, Bebek Patlaması, X ve Y Kuşakları) ayıran en önemli özelliği dijital yüksek teknolojinin hayatın içine girdiği ve yerleştiği dönemde dünyaya gelmeleridir. Ayrıca işgücü piyasasına dâhil olduktan sonra teknolojiyle tanışma gibi bir durum yaşamak yerine daha çocuk yaşlarından itibaren zaten bu teknolojinin içinde oldukları için hızlıca uyum sağlayacağını üzerinde durulmaktadır. Ancak Z kuşağının yaş aralıklarının olduğu (15-24 yaş) gençler arasında işsizlik önemli bir sorun olarak görülmekte ve bu sorunun gençlerin kaygı düzeyi üzerinde önemli bir etki oluşturmaktadır. Bu sorun karşısında özellikle yeni teknolojilere ve işgücü piyasasının taleplerine ilişkin olarak sosyal sermayenin gelişiminin sağlanması gerekmektedir. Piyasa temelli bir niteli dönüşümünden bahsetmek mümkündür. Buna göre istihdam edilmede teknoloji becerisi yeterliliği önem arz etmektedir. Bu çalışmanın temel amacı henüz işgücüne dâhil olmamış ama gelecekte işgücüne dâhil olacak Z kuşağı üniversite öğrencilerinin istihdam için gerekli olan temel teknoloji beceri yeterliliklerinin sorgulanmasıdır. Bu amaç doğrultusunda Hazar (2018) tarafından geliştirilen “Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri Yeterlilik Ölçeği”nden yararlanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Z kuşağı öğrencileri oluşturmaktadır. Yapılan analizler sonucunda katılımcıların orta seviyede bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca bireysel bilgisayar, bilgisayar kullanım süresi, lisans eğitimi dışında kurs ve sertifika alma değişkenlerine göre yeterlilik düzeyinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmektedir.

Anahtar kelimeler: Genç işsizlik, Z kuşağı, teknoloji, yeterlilik.

JEL Kodları: J71, J21, J82

¹ Bu çalışma, TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrenci Araştırmaları kapsamında 1919B012102660 numaralı proje ile desteklenmiştir.

² Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Lisans öğrencisi, tunci21@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3518-1599>

³ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Doktor Öğretim Üyesi, hilmietci@mu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2858-7950>

DETERMINING THE TECHNOLOGICAL COMPETENCIES OF GENERATION Z AGAINST UNEMPLOYMENT⁴

Tuncay Mahmut GÜVEN⁵

Hilmi ETCİ⁶

Abstract

The social effects of the Z generation, which constitutes a significant proportion of the population in all countries, are important. Regarding the Z generation, its relations with technology, more inclination to entrepreneurship, and more individuality are emphasized. The most important feature that distinguishes Generation Z from other generations (Generations Traditionalist, Baby Boomers, X and Y) is that they were born in the period when digital high technology entered and settled in life. In addition, instead of experiencing a situation such as meeting with technology after being included in the labor market, they will adapt quickly since they are already in this technology from a young age. However, unemployment is seen as an important problem among young people with the age range of the Z generation (15-24 years old), and this problem has a significant impact on the anxiety level of young people. Against this problem, it is necessary to ensure the development of social capital, especially in relation to new technologies and the demands of the labor market. It is possible to talk about a market-based qualitative transformation. Accordingly, proficiency in technology skills is important in employment. The main purpose of this study is to question the basic technology skill competencies required for employment of generation Z university students who have not yet been included in the workforce but will be in the workforce in the future. For this purpose, the "Information, Media and Technology Skills Competency Scale" developed by Hazar (2018) was used. The universe of the research consists of Z generation students of Muğla Sıtkı Koçman University Faculty of Economics and Administrative Sciences in the 2021-2022 academic year. In conclusion, the participants have a medium level of knowledge, media and technology skills. In addition, there is a significant difference between the groups in the level of proficiency according to the variables of individual computer, computer usage time, course and certification other than undergraduate education.

Keywords: Youth employment, generation Z, technology, competency.

JEL Codes: J71, J21, J82

⁴ This study was supported by the project numbered 1919B012102660 within the scope of TÜBİTAK 2209-A University Student Research.

⁵ Muğla Sıtkı Koçman University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Master of Labor Economics and Industrial Relations, tunci21@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3518-1599>

⁶ Muğla Sıtkı Koçman University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Labor Economics and Industrial Relations, Associate Professor, hilmietci@mu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2858-7950>

GİRİŞ

21. Yüzyılın önde gelen araştırma konularından biri olan Z kuşağının kendini özel kılmasındaki sebeplerin başında değişen teknolojilerin yeni kuşaklara etkisi ve kuşak çatışmasının artışındaki gözlemlerdir. Kuşak çatışmaları incelendiğinde ortaya çıkan yaş farkları ve teknolojik gelişmelerin getirdiği değişen çalışma koşulları, eğitim şartları gibi etkenler görülmektedir (Taş vd., 2017: 1033). Z Kuşağının hem Türkiye’de hem de nüfusu genç nüfus özelliği taşıyan ülkelerde ilgi konusu olmasının en büyük sebeplerinden biri de nüfusun önemli bir kısmını oluşturmasıdır. 2021 yılı hesaplamalarına göre Türkiye’de nüfusun %15,30’unu genç nüfus oluşturmaktadır (TÜİK, 2022a).

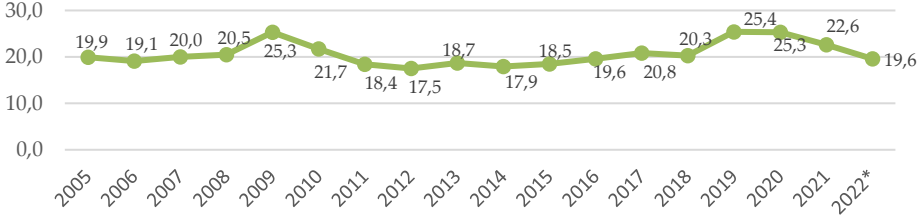
Kuşak kavramı, aynı zaman diliminde doğan kritik dönemlerde benzer sosyal, ekonomik ya da tarihi olayları paylaşan bireylerin oluşturduğu grup olarak ifade edilmektedir. Kuşakların ortak özelliklerinin şekillenmesinde etkili olduğu düşünülen değişkenler (bireylerin çocukluğunda veya ergenlik çağında etkili olan ebeveynler, akranlar, medya, ekonomik ve sosyal olaylar, popüler kültür gibi) üzerinde durulmaktadır (Twenge vd., 2010: 1120). Bu açıdan bakıldığında kuşaklar ele alınırken her kuşağın kendine özgü özellikleri taşıdığı bilinmektedir. Doğum yılları aralıklarına göre kuşaklar 1925-1945 “Sessiz (Gelenekselci) Kuşak”, 1946-1964 “Bebek Patlaması Kuşağı”, 1965-1979 “X Kuşağı”, 1980-1999 “Y Kuşağı” ve 2000 sonrası ise “Z Kuşağı” olarak sınıflandırılmaktadır (Altuntuğ, 2012, Adıgüzel vd., 2014; Çetin ve Karalar, 2016). Teknolojik değişimlerle ele alındığında X Kuşağı’nın dijital dünyayla beraber dünyaya gelmediği o yüzden günümüzde teknolojik araç gereçlere, sosyal medya kullanımına genç kuşaklara göre daha az katılımında bulunduğu görülmektedir. Y Kuşağının ise bizzat küreselleşmeyle, dijitalleşmeyle, teknolojinin hızla geliştiği dönemde büyüyerek tanıklık eden bir kuşak olduğu bilinmektedir. Z Kuşağında ise durum biraz daha değişerek dijital dünyayla beraber dünyaya gelen, interneti ve internete bağlı bir cihazı vazgeçilmez olarak gören bir kuşak olarak değerlendirilmektedir (Çetin ve Karalar, 2016: 162).

Çalışma kapsamında ele alınan Z kuşağının yaş aralıklarının olduğu (15-24 yaş) gençler arasında işsizlik kaygısının yaygın olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca bu kaygının üniversiteye girmeden daha sınav öncesinde başlayan, üniversite hayatı boyunca ve sonrasında da çeşitli değişkenlerden etkilendiği çalışmalarda yer almaktadır (Çakmak ve Hevedanlı, 2004; Akgün vd., 2007; Tümerdem, 2007; Canbaz vd., 2007; Ehtiyar ve Üngören, 2008; Dursun ve Ayaç, 2009; Doğan ve Çoban, 2009; Yılmaz vd., 2014; Tayfun ve

Korkmaz, 2016; Taşğın vd., 2017; Çolakoğlu vd., 2017; Aşık, 2018; Etcı vd., 2019; Yılmaz ve Güler, 2020). Bu işsizlik kaygısının altında yatan temel neden olarak da bu gruptaki gençlerde işsizlik oranlarının ileriki yaştaki bireylere göre daha yüksek olması gösterilmektedir. İşsizliğin önlenmesi açısından eğitimin önemi bilinmekte ancak 2000 sonrasında birçok ülkede işgücünün eğitim düzeyi yükselmesine rağmen işsizlik oranlarının düşmediği görülmektedir. Buna göre küresel işgücünün artan eğitim seviyesi işsizlik üzerinde olumlu bir etki yaratmamaktadır (ILO, 2015: 25). Benzer şekilde Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde de işsizlik yüksek oranlara ulaşmış olup eğitilmiş genç işsizlik oranları genel işsizlik oranlarını üzerinde seyretmektedir. Bu yüzden işgücü piyasasında olan veya girmeye hazırlanan bireylerin iş bulma konusundaki endişeleri artmaktadır. Türkiye’de işgücü piyasasına girecek olan genç nüfusu bekleyen bir problem olan genç işsizlik sorunu diğer kuşakların yanında özellikle Z Kuşağını tehdit etmektedir.

Genç işsizlik 15-24 yaş aralığında bulunan “çalışma irade ve iktidarına sahip olup da cari ve geçer ücret düzeyinden ve ayrıca kanun yahut örf ve adetle tayin edilmiş saatler zarfında bir iş aradığı halde bulamamış” ve “maruz kaldığı aylıklık durumu kendi arz ve isteği dışında meydana gelmiş kişi” olarak tanımlanmaktadır (Murat ve Şahin, 2011: 97). İşsizlik oranları gerileyen çalışma koşullarını yansıtmamaktadır. Yüksek işsizlik oranlarına ek olarak, işgücü piyasasına girmeye çalışan gençler varolan işlerin çoğunun güvencesiz olduğunu ve sürekli kötüleşen çalışma koşullarını çabucak keşfetmektedirler. Bu nedenle sorun, iş fırsatlarının eksikliği ile sınırlı olmayıp; aynı zamanda gençleri etkileyen sosyal ve mesleki sektörlerin özelliklerini de içermektedir (Pascual ve Waddington, 2000: 11-12). Geçmişten günümüze önemli ekonomik ve sosyal sorunlar arasında gösterilen genç işsizliğin önemli bir etkisi de genel işsizlikte olduğu gibi aile içi şiddet, boşanma, suç, kayıtdışı istihdam, öz saygı kaybı ile kendine güvensizlik, stres, umutsuzluk, nefret suçları vb. toplumsal ve bireysel sorunları beraberinde getirmesidir (Zencirkıran ve Baştürk, 2021: 224-225).

Grafik 1. Genç İşsizlik Oranları (%)

*2022/Eylül

Kaynak: TÜİK, 2022b.

Türkiye’de yıllara göre genç işsizlik oranlarının ele alındığı Grafik 1.’de küresel ekonomik krizlerin etkilerinin yansımaları görülmektedir. 2009 yılında genç işsizlik oranı %25,3’e yükselirken; 2019-2020 verilerinde Covid-19 sürecinin genç işsizlik üzerindeki etkilerinin yansımaları daha şiddetli seyretmektedir. 2019 yılında 2018 yılına göre bu oranda önemli bir artış gerçekleşmiştir. Buna göre gençlerin işsizlik oranları ise %5,1’lik bir artış göstererek %25,4 olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında da genç işsizlik oranı benzerlik göstermektedir. Bu oran yaklaşık her 4 gençten 1’inin işsiz olduğunu kanıtlar niteliktedir. 2020 sonrasında her ne kadar oranlarda düşüş görülse de genel işsizlik oranlarının oldukça üzerinde bir oran görülmektedir. Genel itibariyle bu sorunun nedenleri arasında 15-24 yaş grubunun işgücü piyasasına ilk kez giriş yapması, iş tecrübesine sahip olmaması, işgücü piyasasında ilişkin bilgi eksiklikleri, eğitim sistemi ile işgücü piyasasındaki talepteki kopukluk, emek yoğun üretimden sermaye yoğun üretime geçişin hızı, istihdam yaratıcı yatırımların yetersizliği, istihdama ilişkin vergilerin yüksekliği ile paralel işgücü maliyetlerinin artması, girişimcilik faaliyetlerinin yetersiz olması gösterilmektedir (Dursun ve Aytaç, 2009: 73-74; Tayfun ve Korkmaz, 2016: 537). Bu kapsamda özellikle yeni teknolojilere ve işgücünün talebine ilişkin uyumun sağlanmasına yönelik işbaşı eğitim programları ile gençlerin tecrübe eksikliğinin giderilmesi, mesleki eğitimlerin verilmesi, okuldan işgücü piyasasına geçiş süreçlerin iş ve meslek danışmanlığı hizmetlerinin optimum şekilde uygulanmasına özen gösterilmesi gibi stratejiler üzerinde durulmasının gerektiği düşünülmektedir.

İşgücü piyasasına girecek olan Z Kuşağının teknolojik yeterliliklerinin yüksek olduğuna ilişkin bir düşünce bulunmaktadır. Bu durumun nedeni olarak Z Kuşağının teknolojiyle beraber dünyaya gelmiş olması gösterilmektedir. Ancak yapılan birçok araştırmada Z Kuşağının teknoloji

kullanımında her ne kadar bilgisayar sahiplik oranı ve bilgisayar kullanım oranı yüksek olsa da bu süre daha çok hobisel eylemlerde (müzik dinlemek, konsol oyunu oynamak, sosyal ağlarda gezinmek, mesajlaşmak vb.) kullanıldığı; Word, Excel gibi programlara ise daha az zaman ayrıldığı görülmektedir (Erten, 2019: 195). Bu açıdan değerlendirildiğinde Z Kuşağının işgücü piyasasına yönelik özel sektör işverenlerinin, yatırımcıların, kamu işverenlerinin, insan kaynakları departmanlarının beklentilerini nasıl karşılayacağı sorusu üzerinde durulmaktadır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmanın temel amacı henüz işgücüne dâhil olmamış ama gelecekte işgücüne dahil olacak üniversite öğrencisi olan Z kuşağının işgücü için gerekli olan temel teknolojik altyapıya sahipliklerini öğrenmektir. Z kuşağının teknoloji ile beraber dünyaya geldiği ve bu paralelde adeta kendi benliklerini kazandıklarından bu yana teknolojik araçlarla iç içe oldukları bilinmektedir. Bu teknolojiye düşkünlüğün işgücüne etkisi ne düzeyde bunu öğrenmek yapılan çalışma için temel amaç olarak görülmektedir. Bu kapsamda çalışmanın amacı doğrultusunda iki soru cümlesi belirlenmiştir. Bunlardan ilki, “işgücü piyasasına girecek Z kuşağı öğrencilerin bilgi, medya ve teknoloji becerileri yeterlilikleri ne düzeydedir?”, ikincisi ise “işgücü piyasasına girecek Z kuşağı öğrencilerin bilgi, medya ve teknoloji becerileri yeterlilik düzeyleri ile demografik özellikleri, eğitim gördükleri bölümler, sınıfları, lise mezuniyet alanları, bilgisayar sahiplikleri, BIT ile ilgili ders alma, kursa katılma, günlük bilgisayar kullanma süresi ve internet kullanma süresi gibi özellikleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?”. Bu doğrultuda araştırma sorularını cevaplamak amacıyla test edilecek hipotezler ise şu şekildedir:

- H1. Katılımcıların bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyleri ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.
- H2. Katılımcıların bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyleri ile bölümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.
- H3. Katılımcıların eğitim gördükleri sınıfları ile bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.
- H4. Katılımcıların bireysel bilgisayar sahiplikleri ile bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.
- H5. Katılımcıların bilgisayar kullanım süresi ile bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.
- H6. Katılımcıların günlük internette geçirdikleri süre ile bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H7. Katılımcıların daha önceden bilgi, medya ve teknoloji ile ilgili ders alıp almama durumları ile bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H8. Katılımcıların lisans eğitimi dışında kurs almaları ile bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H9. Katılımcıların lisans eğitimi dışında sertifika sahibi olmaları ile bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

İşgücü piyasasına yakın dönemde girecek olan Z kuşağı öğrencilerin bilgi, medya ve teknoloji yeterliliklerini belirlemeye yönelik bu çalışmada betimsel araştırma modeli kullanılmaktadır. Araştırmanın evrenini 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Z kuşağı öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmada belirlenen hedefler doğrultusunda ölçme aracı olarak Hazar (2018) tarafından geliştirilen "Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri Yeterlilik Ölçeği"nden yararlanılmaktadır. Ölçekte yer alan yeterlilikler ise "İletişim ve İşbirliği", "Programlama", "Problem Çözme", "Dijital İçerik Geliştirme", "Bilgi ve Veri Okuryazarlığı", "Güvenlik" olmak üzere altı başlıkta yer almaktadır. Ölçekte 5'li likert tipi derecelendirme kullanılmıştır. Buna göre dereceleme basamakları (1) hiçbir zaman ile (5) her zaman olmak üzere 1 ile 5 arasında derecelendirilmiştir. İki bölümden oluşan anketin birinci bölümde öğrencilerin cinsiyet, yaş, sınıf gibi demografik bilgileri ile ilgili sorular yer alırken; ikinci bölümünde ölçeğin altı boyutuna ilişkin ifadeler yer almaktadır. Çalışmada araştırma verilerinin analizinde anket yoluyla elde edilen nicel verilerin yorumlanması için SPSS 24.0 istatistiksel analiz programı kullanılarak, amaca uygun analizler yapılmaktadır.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmanın örneklemini belirttiği üzere Z kuşağı tanımı içerisinde yer alan 2000 sonrası öğrencilerden oluşmaktadır. Cinsiyet dağılımına göre Tablo 1.'de kadınların oranı daha yüksek olduğu görülmekte ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenci eğitiminin olduğu tüm bölümlerdeki Z kuşağı öğrencilerin katılımıyla gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Katılımcıların çoğunluğunun 2. sınıfta yer alması da çalışmanın sonuçlarının dikkate alınarak uygulanacak stratejilerin uygulama imkânı bulabilmesi de ayrı bir önem taşımaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin veriler

	Frekans	%
Doğum Yılı		
2000	91	35,0
2001	109	41,9
2002	45	17,3
2003	15	5,8
Toplam	260	100
Cinsiyet		
Kadın	150	57,7
Erkek	110	42,3
Toplam	260	100
Eğitim Görülen Bölüm		
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri (ÇEEİ)	61	23,5
İktisat	53	20,4
İşletme	60	23,1
Kamu Yönetimi	44	16,9
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (SİBUL)	26	10,0
Uluslararası Ticaret ve Finansman (UTF)	16	6,2
Toplam	260	100
Sınıf		
1. Sınıf	35	13,5
2. Sınıf	147	56,5
3. Sınıf	64	24,6
4. Sınıf	14	5,4
Toplam	260	100

Bilgisayar ve internet kullanımına ilişkin sonuçların yer aldığı Tablo 2.'de Z kuşağı öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun (%81,2) kişisel bilgisayarı bulunmaktadır. Ayrıca bilgisayar karşısında geçirilen süre 1-3 saat arasında (%43,8) iken, internette geçirilen sürenin gün içinde çoğunlukla 5 saatten fazla (%56,5) olması Z kuşağının internet kuşağı olarak nitelendirilmesini de açıklamaktadır. Z kuşağında gün içinde 1 saatten az interneti kullanmayanların çıkmaması da bu durumun bir kanıtı olarak gösterilmesi mümkündür.

Tablo 2. Bilgisayar ve internet kullanıma ilişkin

	Frekans	%
Bilgisayar sahibi olma		
Evet	211	81,2
Hayır	49	18,8
Toplam	260	100
Bilgisayar karşısında geçirilen süre		
Bilgisayar kullanmayan	41	15,8
1 saatten az	6	2,3
1-3 saat	114	43,8
3-5 saat	62	23,8
5 saatten fazla	37	14,2
Toplam	260	100
İnternette geçirilen süre		
1-3 saat	19	7,3
3-5 saat	94	36,2
5 saatten fazla	147	56,5
Toplam	260	100

Bilgi ve İletişim teknolojileriyle ilgili eğitime ilişkin sonuçlara göre Tablo 3.'te öğrencilerin önemli bir kısmı (%73,1) lisan eğitiminde bu konuda bir eğitim konusunda ders aldığını veya alıyor olduğunu belirtirken, çoğunluğu da (%65,8) belirtilen dersin yetersiz olduğu düşüncesi bulunmaktadır. Ancak dersin yetersiz olduğu oranın yüksek çıkmasına rağmen bu konuda bireysel bir çabanın olmadığından göstergelerinden biri olarak okul dışı alınan kurs (%10) veya sertifika (%8,8) oranlarının düşük olmasının gösterilmesi mümkündür.

Tablo 3. Bilgi ve iletişim teknolojileriyle ilgili eğitim

	Frekans	%
Bilgi ve iletişim teknolojileriyle ilgili lisans dersi alma		
Evet	190	73,1
Hayır	70	26,9
Toplam	260	100
Lisansta alınan dersin yeterliliği*		
Yeterli	65	34,2
Yetersiz	125	65,8
Toplam	190	100
Okul dışı alınan kurs		
Evet	26	10,0

Hayır	234	90,0
Toplam	260	100
Okul dışı alınan sertifika		
Evet	23	8,8
Hayır	237	91,2
Toplam	260	100

*Lisans eğitiminde bilgi ve iletişim teknolojileriyle ilgili ders alan katılımcılara yöneltilmiştir.

Z kuşağı öğrencilerin bilgi ve iletişim teknolojisi yeterliğinin iş bulmada yeterliliği konusunda Tablo 4.'te katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (%72,3) yetersiz görmesine rağmen daha önce belirtildiği üzere buna ilişkin kurs veya sertifika dolayısıyla farklı bir eğitim almaya yönelmemesi de kişisel bir çaba göstermemeye ilişkin görüşü desteklemektedir. Ayrıca aynı tabloda daha ileriki yaştaki bireylere göre (X kuşağı veya Y kuşağı) bu konuda üstün olmadıklarını düşüncesinin yaygın olduğunu da söylemek mümkündür.

Tablo 4. Bilgi ve iletişim teknolojisi yeterliğinin iş bulmaya etkisi ve ileriki yaştakilerle karşılaştırılması

	Frekans	%
Mevcut bilgi ve iletişim teknolojisi yeterliğinin iş bulmada yeterliliği		
Yeterli	72	27,7
Yetersiz	188	72,3
Toplam	260	100
İleriki yaştaki bireylerin bilgi ve iletişim teknolojisi bilgilerinin daha üstün olduğuna ilişkin düşünce		
Evet	97	37,3
Hayır	163	62,7
Toplam	260	100

Katılımcıların sahip oldukları bilgi ve iletişim teknolojisi bilgisi ile gelir edebileceğini düşünenlerin oranının çok düşük olması da Tablo 5.'te görülmektedir. Büyük bir çoğunluğunun bu konudaki yetersizliğinin gelir elde etmede etkili olacağı düşüncesinin hâkim olduğunu söylemek mümkündür. Bahsedilen sorunların temelinde ise teknolojik imkânlardan geri kalınmasının temel nedeni mevcut gelirden kaynaklandığının üzerinde çoğunlukla (%57,7) durulmaktadır. Teknolojiye erişimin sağlanmasının öncelikle teknolojiye erişim konusunda gerekli gelir imkânının sağlanması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5. Bilgi ve iletişim teknolojisi bilgisi ile gelir elde etme ve mevcut gelirden dolayı teknolojik imkânlardan geri kalma

	Frekans	%
Bilgi ve iletişim teknolojisi bilgisi ile gelir elde etme		
Evet	31	11,9
Hayır	229	88,1
Toplam	260	100
Mevcut gelirden dolayı teknolojik imkânlardan geri kalma		
Evet	150	57,7
Hayır	110	42,3
Toplam	260	100

Bu bölümde Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri Yeterlilik Ölçeği'nden elde edilen veriler sunulmaktadır. Öncelikle çalışmada kullanılan ölçeğin ölçmek istenilen değerleri istikrarlı ve tutarlı bir şekilde ölçme derecesinin belirlenmesi amacıyla kullanılan ölçeğin tutarlılığına ilişkin olarak güvenilirlik analizi yapılmaktadır.

Tablo 6. Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri Yeterlilik Ölçeğinin Güvenilirliği

	α	Madde Sayısı
Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri Ölçeği	,873	23

Ölçek güvenilirliğinin yer aldığı Tablo 6.'ya göre toplam ölçeğin katsayısı 0,873 olarak sonuçlara yansımaktadır. Sonuçlar değerlendirildiğinde katsayının 0 ile 1 arası değerler alan alfa değerinin (α) kabul edilebilir değer olması için en düşük 0,7 olması gerekmektedir. Buna göre hesaplanan değer sosyal bilimlerde kabul edilen sınırlar içerisinde yer aldığı görülmektedir. Öğrencilerin ölçekten genel ve alt boyutlarından aldıkları puanların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 7.'de yer almaktadır.

Tablo 7. Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri Yeterlilik Ölçeği Genel ve Alt Boyutlarından Alınan Puanların Dağılımı

	Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri	N	\bar{X}	Ss	Min.	Maks.
Boyutlar	İletişim ve İşbirliği	260	4,28	0,552	2,60	5,00
	Programlama	260	1,63	0,741	1,00	5,00
	Problem Çözme	260	2,68	1,064	1,00	5,00
	Dijital İçerik Geliştirme	260	3,88	1,024	1,00	5,00
	Bilgi ve Veri Okuryazarlığı	260	4,08	0,776	1,50	5,00
	Güvenlik	260	3,37	1,087	1,00	5,00
	Toplam	260	3,34	0,558	1,91	4,87

Genel ölçek incelendiğinde öğrencilerin puan ortalaması $\bar{x}= 3,34$ 'dür. Ölçeğin alt boyutlarına bakıldığında “İletişim ve İşbirliği” ($\bar{x}= 4,28$) en yüksek puan alan boyut, “Programlama” ($\bar{x}= 1,63$) en düşük puan boyutudur. Diğer alt boyut puan ortalamaları ise “Problem Çözme” ($\bar{x}= 2,68$), Dijital İçerik Oluşturma” ($\bar{x}= 3,88$), “Bilgi ve Veri Okuryazarlığı” ($\bar{x}= 4,08$) ve “Güvenlik” ($\bar{x}= 3,37$)'dir.

Tablo 7.'deki sonuçlara göre araştırmaya katılan Z kuşağı öğrencilerin bilgi, medya ve teknoloji becerileri açısından kendilerini orta düzeyde görmektedirler. Alt boyutlarda ise; “İletişim ve İşbirliği” ile “Bilgi ve Veri Okuryazarlığı” alt boyutlarında kendilerini yeterli görürken, “Problem Çözme”, “Dijital İçerik Oluşturma” ve “Güvenlik” alt boyutlarında kendilerini orta düzeyde görmektedirler. Ancak “Programlama” alt boyutunda öğrenciler kendilerini yetersiz olarak ifade etmişlerdir.

Aritmetik ortalamaya göre en yüksek ortalamaya sahip madde ($\bar{x}= 4,73$) “Anlık mesajlaşma araçlarını kullanma” (Madde 4), en düşük ortalamaya sahip madde ($\bar{x}= 1,42$) ise “Bir algoritmayı test ederek hataları ayıklama” (Madde 8) çıkmaktadır. Öğrencilerin ölçekten aldıkları ortalama puanlara göre yeterlik düzeyleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 8. Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri Yeterlilik Ölçeğine Göre Yeterlik Düzeyi

Puan Aralıkları	Yeterlik Düzeyi	N	%	Kümülatif %
1,91 – 2,50	Zayıf	17	6,5	6,5
2,51 – 3,10	Yetersiz	74	28,5	35,0
3,11 – 3,70	Orta	108	41,5	76,5
3,71 – 4,30	Yeterli	51	19,6	96,2
4,31 – 4,87	Çok Yeterli	10	3,8	100

Ölçekten alınan ortalama puanlara göre Tablo 8.'de Z kuşağı öğrencilerin yeterlik düzeyleri zayıf olan 17, çok yeterli düzeyde ise 10 öğrenci olduğunu göstermektedir.

Tablo 9. Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri Yeterliliğinin Cinsiyete Göre Değişimi

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	SD	t	P
Kadın	150	3,33	0,542	258	-,353	,724
Erkek	110	3,35	0,583			

Tablo 9.'da görüldüğü üzere bilgi, medya ve teknoloji becerileri yeterliliğinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t_{(258)}=-,353$; $p>0,05$).

Tablo 10. Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri Yeterliliğinin Eğitim Görülen Bölüme Göre Farklılığı

Gruplar	Eğitim Görülen Bölüm	N	\bar{X}	Ss	F	P	Fark
1	ÇEEİ	61	3,31	0,441	0,771	,571	-----
2	İktisat	53	3,38	0,667			
3	İşletme	60	3,29	0,585			
4	Kamu Yönetimi	44	3,28	0,537			
5	SİBUL	26	3,51	0,461			
6	UTF	16	3,37	0,677			

Bilgi, medya ve teknoloji becerileri yeterliliğinin eğitim görülen bölüm değişkenine göre hazırlanan Tablo 10.'da görüldüğü üzere katılımcıların bölümlerinin ortalama puanlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=0,771$; $p>0,05$).

Tablo 11. Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri Yeterliliğinin Eğitim Görülen Sınıfa Göre Farklılığı

Gruplar	Eğitim Görülen Sınıf	N	\bar{X}	Ss	F	P	Fark
1	1. Sınıf	35	3,18	0,513	1,647	,179	-----
2	2. Sınıf	147	3,39	0,561			
3	3. Sınıf	64	3,28	0,529			
4	4. Sınıf	14	3,39	0,705			

Eğitim görülen sınıfın durumuna göre yeterliliğinin gruplar arasındaki farklılığının ortaya konulduğu Tablo 11'e göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır ($F=1,647$; $p>0,05$).

Tablo 12. Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri Yeterliliğinin Bireysel Bilgisayar Sahipliği Durumuna Göre Farklılığı

Bilgisayar sahibi olma	N	\bar{X}	Ss	SD	t	P
Evet	211	3,41	0,544	258	4,770	,000
Hayır	49	3,01	0,501			

Bireysel bilgisayar sahip olmanın bilgi, medya ve teknoloji becerileri yeterliliğine ilişkin etkinliğinin ortaya konulduğu Tablo 12.'de değişkenin yeterlilik üzerindeki etkisi görülmektedir. Gruplar arasındaki farklılık anlamlı çıkmaktadır ($t_{(258)}=4,770$; $p<0,05$).

Tablo 13. Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri Yeterliliğinin Bilgisayar Kullanma Süresi Durumuna Göre Farklılığı

Gruplar	Bilgisayar kullanma süresi	N	\bar{X}	Ss	F	P	Fark
1	Bilgisayar kullanmayan	41	2,98	0,524	9,732	,000	1-3 1-4 1-5
2	1 saatten az	6	3,24	0,441			
3	1-3 saat	114	3,31	0,532			
4	3-5 saat	62	3,70	0,529			
5	5 saatten fazla	37	3,34	0,501			

Bilgisayar kullanma süresi değişkeninin yeterliliğe olan etkisinin ele alındığı Tablo 13.'e göre gruplar arasında farklılığın olduğu görülmektedir ($F=9,732$; $p<0,05$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun tespiti için yapılan homojenlik testin sonuçlarına göre ($p>0,05$) bakılan Tukey testinde 1 saatten az süre geçiren katılımcılar ile daha fazla süre geçiren diğer katılımcıların ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 14. Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri Yeterliliğinin İnternette Geçirilen Süre Durumuna Göre Farklılığı

Gruplar	İnternette geçirilen süre	N	\bar{X}	Ss	F	P	Fark
1	1-3 saat	19	3,44	0,544			
2	3-5 saat	94	3,30	0,577	,606	,546	-----
5	5 saatten fazla	147	3,35	0,549			

Bilgi, medya ve teknoloji becerileri yeterliliğinin internette geçirilen süre değişkenine göre farklılığının ele alındığı Tablo 14.'e göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır ($F=,606$; $p>0,05$).

Tablo 15. Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri Yeterliliğinin Lisans Dersi Alma Durumuna Göre Farklılığı

İlgili lisans dersi alma	N	\bar{X}	Ss	SD	t	P
Evet	190	3,36	0,543	258	1,034	,302
Hayır	70	3,28	0,597			

Bilgi ve iletişim teknolojileriyle ilgili lisans dersi alma değişkenine göre Tablo 15.'de ölçekte gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t_{(258)}=1,034$; $p>0,05$).

Tablo 16. Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri Yeterliliğinin Okul Dışı Kurs Veya Sertifika Alma Durumuna Göre Farklılığı

Okul dışı kurs	N	\bar{X}	Ss	SD	t	P
Evet	26	3,70	0,489	258	3,566	,000
Hayır	234	3,30	0,552			

Okul dışı sertifika	N	\bar{X}	Ss	SD	t	P
Evet	23	3,78	0,546	258	4,076	,000
Hayır	237	3,29	0,542			

Bilgi, medya ve teknoloji becerileri yeterliliğinin okul dışı kurs alma ve sertifika alma değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (kurs: $t_{(258)}=3,566$; $p<0,05$; sertifika: $t_{(258)}=4,076$; $p<0,05$).

SONUÇ

Genel bir değerlendirme yapıldığında araştırmaya katılan Z kuşağı öğrencilerin bilgi, medya ve teknoloji becerileri açısından kendilerini orta düzeyde görmektedirler. Ayrıca projenin temel hedefleri doğrultusunda daha önce belirtilen araştırma hipotezlerine ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

<i>Araştırma Hipotezleri</i>	<i>Sonuçlar</i>
H1. Katılımcıların bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyleri ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.	Bilgi, medya ve teknoloji becerileri yeterliliğinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.
H2. Katılımcıların bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyleri ile bölümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.	Bilgi, medya ve teknoloji becerileri yeterliliğinin eğitim görülen bölüm değişkenine göre katılımcıların bölümlerinin ortalama puanlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
H3. Katılımcıların eğitim gördükleri sınıfları ile bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.	Eğitim görülen sınıfın durumuna göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.
H4. Katılımcıların bireysel bilgisayar sahiplikleri ile bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.	Bireysel bilgisayar sahip olmanın bilgi, medya ve teknoloji becerileri yeterliliğine ilişkin bireysel bilgisayar sahiplikleri değişkenine anlamlı bir farklılık vardır.
H5. Katılımcıların bilgisayar kullanım süresi ile bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.	Bilgisayar kullanma süresi değişkenine göre yeterlilik konusunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.
H6. Katılımcıların günlük internette geçirdikleri süre ile bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir	Bilgi, medya ve teknoloji becerileri yeterliliğinin internette geçirilen süre değişkenine anlamlı bir farklılık yoktur.

farklılık vardır.

H7. Katılımcıların daha önceden bilgi, medya ve teknoloji ile ilgili ders alıp almama durumları ile bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H8. Katılımcıların lisans eğitimi dışında kurs almaları ile bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H9. Katılımcıların lisans eğitimi dışında sertifika sahibi olmaları ile bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Bilgi ve iletişim teknolojileriyle ilgili lisans dersi alma değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Bilgi, medya ve teknoloji becerileri yeterliliğinin okul dışı kurs alma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Bilgi, medya ve teknoloji becerileri yeterliliğinin okul dışı sertifika alma değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Çalışmada görüldüğü üzere öğrencilerin çoğunluğu kendilerini bilgi, medya ve teknoloji becerileri konusunda yetersiz olarak belirtmişlerdir. Bu konuda lisans eğitiminde alınan derslerin de yetersiz olduğu konusu üzerinde durulmaktadır. Orta seviyede bilgi, medya ve teknoloji beceri düzeyine sahip olan Z kuşağı öğrencilerin bu konudaki yeterliliklerinin artırılmasına ilişkin gerekli eğitim programlarının (özellikle programlama konusunda) verilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre cinsiyet, eğitim görülen bölüm ve sınıf, internette geçirilen süre, ilgili ders alma değişkenlerine göre istatistiksel olarak bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak bireysel olarak bilgisayar sahibi olanlar ve kullanım süresi 1 saatten fazla olan hatta 3-5 saat arasında bilgisayar kullananların yeterlilik düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca lisans eğitimi dışında kurs veya sertifika alan Z kuşağı öğrencilerinin yeterlilik düzeyi de daha yüksek çıkmakta olup, bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu görülmektedir. Z kuşağı öğrencilerin, teknoloji çağına uyum sağlamak ve istihdam edilebilme olasılıklarını artırabilmeleri adına, çağın talepleri doğrultusunda kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Bu durumun sağlanabilmesi için eğitim sürecinde eğitim kurumlarının yeterli teknolojik imkânlarla donatılması ve bu yeterliliğin kazanılması için disiplinler arası bir konu olarak öğrenme-öğretme sürecinde yer alması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Daha sonraki çalışmalarda farklı

kuşaklara ve işgücü piyasasında halihazırda istihdam edilen bireyler üzerinde yapılacak çalışmalarla karşılaştırılması gerekliliği oluğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, O., Batur, H. Z. ve Eksili, N. (2014). Kuşakların Değişen Yüzü ve Y Kuşağı ile Ortaya Çıkan Yeni Çalışma Tarzı: Mobil Yakalılar, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (19), 165-182.

Akgün, A., Gönen, S. ve Aydın, M. (2007). İlköğretim Fen ve Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 6(20), 283-299.

Altuntuğ, N. (2012). Kuşaktan Kuşağa Tüketim Olgusu ve Geleceğin Tüketici Profili, Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 4 (1), 203-212.

Aşık, N. A. (2018). Turizm Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, Sosyal ve Beşeri Bilimleri Dergisi, 10(2), 83-98.

Canbaz, S., Sünter, A. T., Aker, S. ve Pekşen, Y. (2007). Tıp Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Kaygı Düzeyi ve Etkileyen Faktörler, Genel Tıp Dergisi, 17(1), 15-19.

Çakmak, Ö. ve Hevedanlı, M. (2004). Biyoloji Öğretmen Adaylarının Kaygılarını Etkileyen Etmenler, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi, Eğitim fakültesi, 6-9 Temmuz, Malatya.

Çetin, C. ve Karalar, S. (2016). X, Y ve Z Kuşağı Öğrencilerin Çok Yönlü ve Sınırsız Kariyer Algıları Üzerine Bir Araştırma, Yönetim Bilimleri Dergisi, 14(28), 157-197.

Çolakoğlu, T., Polat, E. K. ve Aydın, G. G. (2017). İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin İşsizlik Kaygısı Üzerine Bir Araştırma: Biga İİBF Örneği, The International Journal of Innovative Approaches in Social Sciences, 1(1), 29-39.

Doğan, T. ve Çoban, A. E. (2009). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Mesleğine Yönelik Tutumları ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Eğitim ve Bilim, 34(154), 157-168.

Dursun, S. ve Aytaç, S. (2009). Üniversite Öğrencileri Arasında İşsizlik Kaygısı, *Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, XXVIII(1), 71-84.

Ehtiyar, R. ve Üngüren, E. (2008). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Umutsuzluk ve Kaygı Seviyeleri ile Eğitime Yönelik Tutumları Arasındaki

İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1(4), 159-181.

Erten, P. (2019). Z Kuşağının Dijital Teknolojiye Yönelik Tutumları, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 10(1), 190-202.

Etcı, H., Çiçek, H. ve Kılış, İ. (2019). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İşsizlik Kaygısı Üzerine Bir Araştırma, 4. Uluslararası Girişimcilik, İstihdam ve Kariyer Kongresi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, 17-20 Ekim, Muğla.

Hazar, E. (2018). Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri Yeterlilik Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması, Journal of Human Sciences. 15(2), 1306-1316.

ILO, (2017). Global Employment Trends for Youth 2017, International Labour Office, Geneva.

Murat, S. ve Şahin, L. (2011). Gençlerin İstihdamı/İşsizliği Bakımından Türk Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi, Çalışma ve Toplum, 3(30), 93-135.

Pascual, A. S. ve Waddington, J. (2000). Young People: The Labour Market and Trade Unions. Youth Committee of the European Trade Union Confederation.

Taş, H. Y., Demirdöğmez, M. ve Küçükkoğlu, M. (2017). Geleceğimiz Olan Z Kuşağının Çalışma Hayatına Muhtemel Etkileri, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 7(13), 1031-1048.

Taşgın, Ö., Bozgeyikli, H. ve Boğazlıyan, E. E. (2017). Üniversiteli Gençlerin İşsizlik Kaygıları ile Psikolojik Dayanıklılıkları Arasındaki İlişki, HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 6(6), 551-567.

Tayfun, A. N. ve Korkmaz, A. (2016). Üniversite Öğrencilerinde İşsizlik Kaygısı: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(17), 534-558.

TÜİK-Türkiye İstatistik Kurumu. (2022a). İstatistiklerle Gençlik, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2021-45634>, Erişim Tarihi: 21.11.2022.

TÜİK-Türkiye İstatistik Kurumu. (2022b). <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=istihdam-issizlik-ve-ucret-108&dil=1>, Erişim Tarihi: 21.11.2022.

Tümerdem, R. (2007). Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Fen-Edebiyat Fakültesi Kimya Son Sınıf Öğrencilerinin Kaygılarını Etkileyen Etmenler, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 6(20), 32-45.

Twenge, J. M., Campbell, S. M., Hoffman, B. J. ve Lance, C. E. (2010). Generational Differences in Work Values: Leisure and Extrinsic Values Increasing, Social and Intrinsic Values Decreasing. Journal of Management, 36 (5), 1117-1142.

Yılmaz, B. ve Güler, Ç. U. (2020). Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin İstihdamına Y ve Z Kuşağının Bakışı: Bir Alan Araştırması, Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergisi, 9(1), 21-42.

Yılmaz, İ. A., Dursun, S., Güzeler, E. G. ve Pektaş, K. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Kaygı Düzeyinin Belirlenmesi: Bir Örnek Çalışma, Electronic Journal of Vocational Colleges, 4(4), 16-26.

Zencirkıran, M. ve Baştürk, Ş. (2021). Çalışma ve Endüstri Sosyolojisi, 2. Baskı, Bursa: Dora Yayıncılık.